

כללי התנהלות מול המכס

ליבואנים רבים יש רתיעה מלנהל התדיינות מול המכס, בין היתר מתוך הנחה כי "לא ניתן להילחם ברשויות המדינה". אך אם פועלים נכון, ניתן לשכנע את המכס בצדקת טענות היבואן, להגיע לפשרה עם המכס, או באין ברירה להסתייע בבית המשפט

עו"ד יהונתן כאהן ועו"ד דפנה כאהן

הערכות לפני יבוא של מוצרים חדשים

לפני הבאת מוצר חדש לישראל על היבואן לברוק עם היצרן את הסיווג המוצהר על ידו בפרוספקט ובמסמכי היבוא ולקבל ממנו כל חומר וחוות דעת בנושא כדי להעבירן לעמיל המכס המקומי. כך יהיו לעמיל המכס כלים לקבל החלטה נכונה בטרם יסווג את הטובין, ובכך אולי ימנעו מחלוקות בהמשך. הבנת הסיווג המתאים מצד היצרן, תצמצם במידה רבה את חוסר הוודאות ואת הסיכון בקבלת הודעות גירעון בהמשך.

שיטת הסיווג

סיווג טובין מוסדר על ידי השיטה ההרמונית לתיאור מצרכים וקידודם. המערכת הזו נקבעת על ידי ארגון המכס העולמי היושב בבריסל. לא ניתן לבקש מיצרן שיתאים את הסיווג שבקטלוג לסיווג שתואם את אינטרס היבואן, גם לאור העובדה שישראל מדינה קטנה, וגם כי יש יבואנים ממדינות אחרות המקבלים מהיצרן את אותם מסמכים ביחס למוצר. יש גם לדעת שיכול להיות מצב שבו מוצר מסוים יוכה לסיווגים שונים במדינות שונות.

סיווג הטובין אמור להיעשות לפי ההגדרה המתאימה לו ביותר בצו תעריף המכס ועל-פי ייעודו המרכזי של המוצר. עם זאת, הסיווג שנקבע על-ידי המכס לא פעם מתעלם מכללים אלה ובוחר בסעיף כללי לעומת סעיף פרטני; בנוסף, המכס מתעלם משימוש העיקרי של אותו מוצר. כך, לדוגמה, בעבר סיווג המכס מוצר מסוים כטלגרף, רק משום שנשען על הטכנולוגיה של הטלגרף. אבל הטכנולוגיה היא לא המבחן הבלעדי וגם לא העיקרי. באותו מקרה הוכח שהמבחן של המכס היה שרירותי ולא תאם את מהות המוצר.

אתר המכס מעדכן מדי פעם החלטות שונות בנושא סיווג, ועמילי המכס אמורים להיות ערניים לכך. יש לעקוב אחר הפרסומים, שכן לעתים מתפרסמות החלטות שעשויות להשפיע על תהליך היבוא ותשלום המס.

תקופת ההתיישנות

במידה שנתקבל גירעון עבור השנים שחלפו, יש לבחון את תקופת ההתיישנות. חשוב לדעת כי תקופת ההתיישנות היא גם לתביעות כנגד המכס וגם לדרישת גירעונות של המכס.

תקופת ההתיישנות באה ליצור שקט תעשייתי, כך שהיבואן רשאי להניח כי המכס לא יעלה דרישה בגין גירעון שנוצר לאחר חלוף תקופה של חמש שנים מהיום שבו נתהווה החסר, או היתר. תקופה זו יכולה להיות, במקרים חריגים, גם מעל לחמש שנים, אם החסר נובע מדיעה

קיימים מספר גורמים למחלוקות עם רשויות המכס. אחד המרכזיים בהם, הטומנים הפתעות רבות ליבואנים, הוא דווקא תעריף המכס. יבואנים רבים מגלים לתדהמתם, כי לאחר תקופה ארוכה בה הם מייבאים מוצר מחו"ל, המכס מודיע להם, בהודעה לקניית שקיים חוב למכס, אשר עליהם לפרוע תוך 35 יום.

במקרים רבים מדובר בחוב, הנטען על ידי המכס בגין סיווג של טובין המיובאים לישראל. הסכום הנדרש על ידי המכס, והמוכר כגירעון, יכול להגיע לסכומים גבוהים ביותר. עבור יבואנים קטנים סכום של כמה מאות אלפי ש"ח יכול בהחלט לשמש סימן שאלה לגבי כדאיות היבוא ואף לסכן את קיומה של החברה. להלן כמה עצות ליבואנים שנקלעים למחלוקות עם המכס.

מה הודעת גירעון

יבואנים נעזרים בעמילי מכס לצורך העבודה השוטפת, למרות זאת יכולה להתעורר מחלוקת עם המכס בנושא סיווג הטובין. במידה שהמכס סבור כי הסיווג שהוצהר על ידי היבואן במסגרת יבוא שנעשה בעבר, אינו הסיווג הנכון, המכס שולח ליבואן "הודעת גירעון", לפיה היבואן מחויב בהפרשי המס רטרואקטיבית עבור המוצרים שייבא. הודעות גירעון מתייחסות במקרים רבים ליבוא של מוצרים שאף יובאו במשך זמן ארוך, כאשר כרעם ביום בהיר, מודיע המכס על חוב בגין מוצרים שעד אז היו פטורים מתשלום המס, או ששיעור המס היה נמוך יותר.

הודעת הגירעון מעמידה את היבואן במצב של חוסר ודאות. יבואנים רבים יוצאים מנקודת הנחה שהודעת הגירעון היא תוצר של תהליך בדיקה מעמיקה של רשויות המכס. אך הניסיון מלמד שלא תמיד כך הדבר; כאמור, במקרים רבים הגירעון נובע מהחלטת המכס ברבר סיווג הטובין, המסווג על ידי המכס, בפרט מכס שונה מהסיווג שנקבע על ידי היבואן ועמיל המכס מטעמו, או מהסיווג שנקבע בעבר על ידי המכס עצמו; והפער יכול להגיע לסכומים ניכרים, בהתאם לעלות הטובין ואחוז המס הנדרש.

קיימים מקרים בהם מוצר מסוים המיובא מחו"ל יכול להתאים לסיווגים שונים והניסיון מלמד שהמכס יעדיף תמיד למסות את המוצר בתעריף הגבוה, ובהתאם לכך הוא "מתאים" למוצר שעליו נקבע שיעור מס גבוה. במקרים אלה, המכס טוען כי הוא סבור שהסיווג שונה ודורש לשלם את הפרש. לא תמיד המכס עקבי בעמדותיו, ואף לעתים משנה אותן רטרואקטיבית תוך כדי התהליך, אולם לא כל היבואנים מוכנים להעמיד למבחן את כוחה של רשות המסים ולנהל מערכה משפטית מול המכס, בהנחה שהדבר עלול לגרום להפסקת היבוא ואפילו לסגירת העסק.

עבור יבואנים מסוימים מס של כמה מאות אלפי שקלים יכול לעורר סימן שאלה לגבי כדאיות היבוא

לא נכונה שמסר הנישום למכס, או היבואן הסתיר ידיעה מהמכס ולא הוכיח כי המעשה נעשה בתום לב.

ניצוד חוקפים את החלטת המכס

במידה שהודעת הגירעון מתייחסת לחוב שלגביו לא חלה תקופת התיישנות, עומדות בפני היבואן מספר אפשרויות:

1. ניהול מו"מ מול המכס בעניין סיווג נכון של הטובין בהודעת הגירעון נדרש היבואן לשלם את הסכום הנדרש תוך 35 יום, אך ניתן לבקש הארכה לצורך מיצוי המו"מ מול המכס. ניתן לפנות למכס בשני הליכים מקבילים ולנסות לשכנע את המכס (רצוי באמצעות עמיל המכס ובליווי של עו"ד), שהסיווג שנקבע הינו שגוי וממילא גם לא עונה על כללי הסיווג לפי "צו תעריף המכס".

בתוך פרק הזמן שבו מנוהל המו"מ, חייב היבואן להיות ער לכך שכל יבוא הטובין שבמחלוקת שיתבצע לאחר קבלת הודעת המכס, מחייב אותו לשלם את המס בגין הרשימונים המתייחסים לטובין שבמחלוקת, כ"תשלום אגב מחאה", ולציין זאת מפורשות במעמד התשלום. בגין הרשימונים המושחררים תוך תשלום אגב מחאה, יש ליבואן סד זמן של שלושה חודשים להגיש תביעה כספית בהתייחס לכל רשימון כזה, זאת בהתאם לסעיף 154 לפקודת המכס.

במקביל, ניתן לבקש את הסכמת המכס תוך כדי ניהול המו"מ, להאריך

את תקופת המו"מ, כך שהמכס לא יטען כי יש לדחות את התביעה בשל חלוף שלושת החודשים הקבועים בחוק; כך עד למועד מוסכם בין הצדדים. אם לא פונים למכס בפנייה להאריך את המועד, יש סיכוי ממשי שהתביעה תתיישן, אם הוגשה לאחר שלושה חודשים ממועד התשלום בגין הרשימונים שבמחלוקת.

דהיינו, אם היבוא נמשך, לאחר קבלת הודעת הגירעון, על היבואן להיערך מיידית להסדרת היבוא השוטף שלאחר קבלת ההודעה.

2. ביטול החוב בהתאם לסעיף 3 לחוק מסים עקיפים – הגנת תום הלב סעיף 3 מאפשר ביטול גירעון אם מתקיימים שלושה תנאים: א. שאותו חסר מס לא נבע ממידע לא נכון, או הסתרה של מידע על ידי היבואן; ב. שהיבואן לא ידע ולא היה עליו לדעת על קיומו של החסר; ג. שהיבואן מכר את הטובין בתום לב לפני רישת החסר במחיר שלא נכלל בו אותו חסר. התהליך נעשה מול הוועדה למסים עקיפים במכס. ניתן לערער על החלטת הוועדה בפני הוועדה העליונה למסים עקיפים.

הנשת תביעה לבית משפט

אפשרות שלישית העומדת לרשות היבואן היא הגשת תביעה לבית משפט, במידה שהמגעים מול המכס לא צלחו. במסגרת התביעה, ניתן לבקש מבית המשפט לקבל את עמדת היבואן בשאלת הסיווג הנכון של הטובין שבמחלוקת.

במסגרת זו יש לפרט בכתב התביעה באילו טובין מדובר, כיצד הם פועלים ו/או מהו השימוש העיקרי שלהם. במקרה מסוים סירב המכס לסווג מושבי בטיחות לרכב המיועדים לילדים ככאלה, בטענה כי המושב אינו ייחודי לשימוש ברכב, שכן, לטענת המכס, ניתן להניח את המושב גם על רצפת הבית. ברור שבמקרה זה הטיעון המרכזי היה פונקציונאליות הכיסא, שנועד בראש וראשונה לשימוש ברכב, ורק לאחר שהוגשה תביעה לבית המשפט, המכס קיבל את עמדת היבואן בנושא.

במקרים בהם קיימת מורכבות בתחומים טכניים לגבי תפקוד המוצר, יש להצטייד בחוות דעת מומחה על מנת לתמוך בטענת היבואן בשאלת הסיווג המתאים.

בנוסף, ניתן לטעון גם בפני בית המשפט לתחולתו של הפטור לפי סעיף 3 לחוק מסים עקיפים. כלומר, יתכן מצב שבו גם אם טענת הסיווג נדחתה, עדיין ניתן לקבל פטור מתשלום המס, אם יוכח כי היבואן פעל בתום לב ולא גלגל על לקוחותיו את המס, בהתאם לתנאים שנקבעו בסעיף 3 לחוק.

סיווג טובין במדינות אחרות

לא תמיד המכס מקבל את עמדת היבואן לגבי הסיווג הנכון של המוצר על בסיס הסיווג הקיים במדינה מסוימת, ויכול להיות מצב שבו מוצר מסוים יזכה לסיווגים שונים במדינות שונות. ניתן לתקוף את החלטת המכס ובמסגרת הטיעונים אף להשוותה עם החלטות במדינות אחרות.

התדיינות מול המכס

פעמים רבות ליבואנים יש רתיעה מלנהל התדיינות מול המכס, בין היתר מתוך החשש להתעמת עם רשות שלטונית, כי "לא ניתן להילחם" במדינה. כמוסבר לעיל, הרתיעה אינה במקומה, שכן במקרים מסוימים ניתן לשכנע את המכס בצדקת טענות היבואן, במקרים אחרים ניתן להגיע לפשרה, ובאחרים ניתן להסתייע בבית המשפט.

יש לזכור כי המכס, כמו כל רשות שלטונית, כפוף לביקורת של בתי המשפט, ובמקרים לא מעטים בתי המשפט פסקו לטובת היבואן. פסקי דין כאלה מפורסמים במאגרי המידע המשפטיים. ■

הכותבים הם שותפים במשרד יונתן כאהן ושות' המתמחה בתחום הסחרי-עסקי ובינלאומי, מיסוי ומיסי עקיף